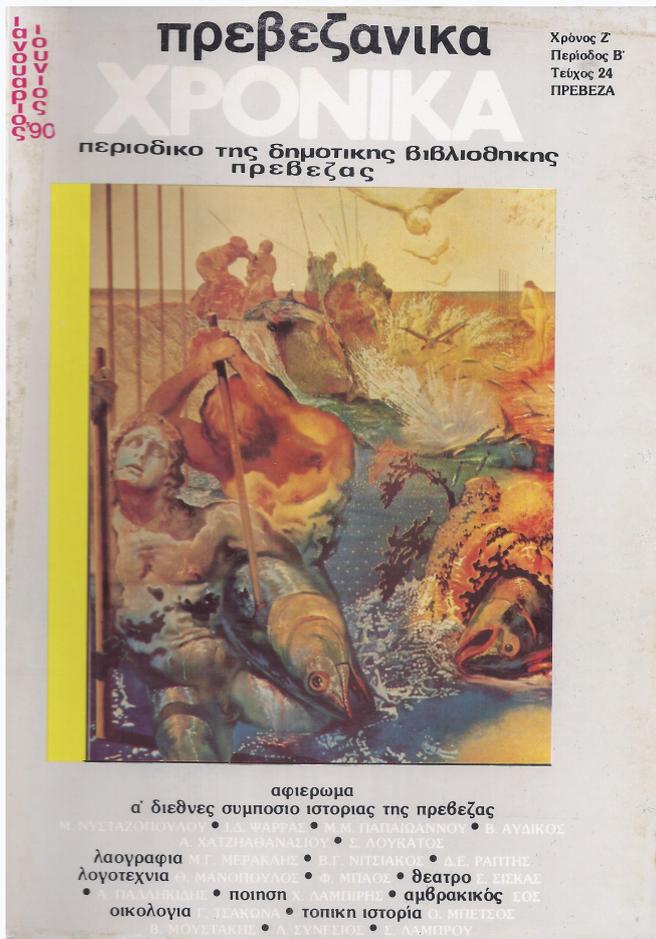

Πρεβεζάνικα Χρονικά

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 23ο (Δεκέμβριος 1989-Ιούνιος 1990)

Τα Πουλιά της Ελλάδας

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία

doi: [10.12681/prch.41436](https://doi.org/10.12681/prch.41436)

Copyright © 2025, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. (2025). Τα Πουλιά της Ελλάδας. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, 137-144.
<https://doi.org/10.12681/prch.41436>

τα πουλιά
της Ελλάδας

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία

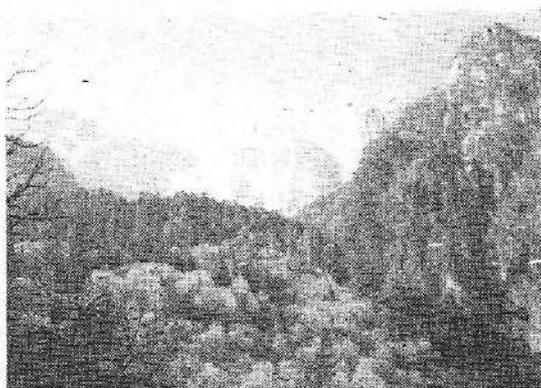
ο χώρος

Με συνολική έκταση 131.990 km² η Ελλάδα είναι μια σχετικά μικρή χώρα, αλλά με μια φυσιογνωμία μοναδική στον Ευρωπαϊκό χώρο.

Μέσα στις χιλιετίες που ακολούθησαν τη βύθιση της Αιγίδας, τεράστιες γεωλογικές μεταβολές δημιούργησαν τη σημερινή μορφή της χώρας, που είναι ταυτόχρονα ορεινή και θαλασσινή. Ορεινή με το ψηλότερο βουνό της Βαλκανικής (Όλυμπος 2.917 μ.) και με 45 άλλες κορφές να ξεπερνούν τα 2.000 μ. Αλλά και θαλασσινή με 15.020 km ακτογραμμής, 600 νησιά και ξερονήσια και τρία πέλαγα που στο βαθύτερό τους σημείο, νότια της Πελοποννήσου, φτάνουν τα 5.123 μ.

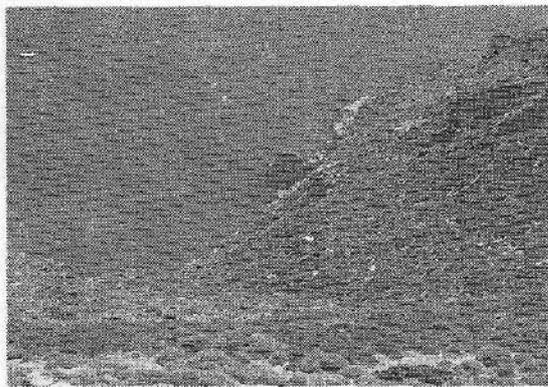
Ίδια αντίθεση παρουσιάζει και το κλίμα. Δύο κλιματικοί τύποι υπάρχουν στην Ελλάδα: ο Μεσογειακός και ο Μεσευρωπαϊκός, με πολλές διαβαθμίσεις μεταξύ τους, ανάλογα με το ανάγλυφο, την περιοχή κ.λπ.

Στην πολυμορφία των δύο αυτών βασικών παραγόντων (ανάγλυφο και κλίμα) οφείλεται η ύπαρξη στη χώρα μας μιας μεγάλης ποικιλίας βιοτόπων: αλπικές ζώνες στην Πίνδο, αλλά και

στην Πελοπόννησο, πυκνά ελατοδάση στ' Άγραφα αλλά και στον Ταύγετο, «παρθένες» εκτάσεις με οξιές και ερυθρελάτη στη Ροδόπη, αλλά και υπολείμματα φοινικοδάσους στην Ανατολική Κρήτη. Βραχονήσια και φαράγγια, υγρότοποι και οροπέδια, αμμοθίνες και φρυγανότοποι, καλαμιώνες και πευκοδάση συντηρούν μια πολύ πλούσια σε ποικιλία χλωρίδα και πανίδα.

Λόγω της γεωγραφικής θέσης της χώρας μας ανάμεσα σε τρεις ηπείρους, η πανίδα της Ελλάδας περιλαμβάνει ευρωπαϊκά, ασιατικά και αφρικανικά είδη. Παρατηρούνται και αρκετά επιδημητικά, δηλαδή είδη που δεν υπάρχουν πουθενά αλλού στον κόσμο. Χαρακτηριστικό πάντως της ελληνικής πανίδας είναι οι μικροί πληθυσμοί των περισσότερων ειδών, αφού ο έντονος κατακερματισμός των βιοτόπων και η μικρή κλίμακα του χώρου δεν ευνοούν την ανάπτυξη μεγάλου αριθμού ατόμων από κάθε είδος.

οι βιότοποι

Από ζωογεωγραφική άποψη η Ελλάδα ανήκει στη Δυτική Παλαιαρκτική περιοχή που περιλαμβάνει ολόκληρη την Ευρώπη, τη Β. Αφρική και τη Μ. Ανατολή.

Σύμφωνα με πρόσφατη ταξινόμηση, έχουν αναγνωριστεί στον Ευρωπαϊκό χώρο 43 διαφορετικοί τύποι βιοτόπων, στους οποίους ζουν ανάλογα είδη πουλιών. Ειδικότερα στην Ελλάδα υπάρχουν 29 τύποι που αποτελούν ένα σημαντικό ποσοστό του συνόλου και αποδεικνύουν τη μεγάλη ποικιλία της ελληνικής ορνιθοπανίδας.

Τα πουλιά επιλέγουν το βιότοπό τους ανάλογα με τις εποχιακές διακυμάνσεις και τις οικολογικές ιδιαιτερότητες για φώλιασμα, ανεύρεση τροφής κ.λπ. κάθε είδους. Έτσι ορισμένα είδη είναι στενά εξαρτημένα από ένα είδος βιότοπου, π.χ. ο Αρτέμης ή ο Μύχος με τα βραχονήσια και την ανοιχτή θάλασσα, η Τσιχλοποταμίδα με τους καλαμιώνες κ.λπ. Αντίθετα, άλλα είδη δείχνουν μια «ευρύτητα» στην εκλογή των βιοτόπων τους αφού μπορεί κανείς να τα δει ταυτόχρονα ή εποχιακά σε πολλούς και ποικίλους βιότοπους. 4

Π.χ. οι Κουρούνες συχνάζουν τόσο στις παραλίες των Κυκλάδων όσο και στα δάση των Γρεβενών.

Στα πλαίσια μιας ειδικής απογραφής στις χώρες της ΕΟΚ, έχουν καταγραφεί στην Ελλάδα 93 σημαντικές για τα πουλιά, περιοχές. Σ' αυτές προστίθενται ακόμη 43, από τις οποίες για άλλες χρειάζονται περισσότερα στοιχεία και για άλλες ουσιαστική και αποτελεσματική προστασία για να ξαναβρούν την παλιότερη αξία τους.

Απ' όλες αυτές τις 136 σημαντικές για τα πουλιά περιοχές της Ελλάδας, θα μπορούσαμε ανεπιφύλακτα να πούμε, ότι σε γενικές γραμμές οι πλουσιότερες σε είδη και πληθυσμούς είναι οι υγρότοποι και ιδίως τα δέλτα των ποταμών. Στα οικοσυστήματα αυτά, με τη μεγάλη εναλλαγή των επιμέρους βιοτόπων και την αφθονία σε βιομάζα, συγκεντρώνονται όλο σχεδόν το χρόνο, πολλά πουλιά για να φωλιάσουν, να ξεχειμωνιάσουν, να τραφούν ή να ξεκουραστούν. Το δέλτα του Έβρου, οι υγρότοποι του Πόρτο Λάγος, η Κερκίνη, η Πρέσπα, ο Αμβρακικός, είναι υγρότοποι διεθνούς σημασίας και δίνουν στην Ελλάδα μια ξεχωριστή θέση στον ορνιθολογικό χάρτη της Ευρώπης.

τα πουλιά

Οι γνώσεις μας για τα πουλιά είναι πολύ παλιές. Ήδη από την εποχή του Όμηρου και του Ησίοδου αναφέρονται αρκετά είδη, αλλά ο Αριστοτέλης ήταν εκείνος που στο έργο του «Περί ζώων ιστορία» περιγράφει, με χαρακτηριστικές λεπτομέρειες, την ανατομία, τη ζωή και τις συνήθειές τους.

Μέχρι σήμερα στον ελληνικό χώρο έχουν καταγραφεί 408 διαφορετικά είδη πουλιών. Από αυτά γύρω στα 240, δηλαδή το 60%, φωλιάζουν. Από τα υπόλοιπα, άλλα είναι μεταναστευτικά που περνάνε πάνω από τη χώρα ή σταθμεύουν για πολύ λίγο, άλλα είναι είδη που έρχονται εδώ για να ξεχειμωνιάσουν ενώ μερικά ζουν σε άλλες περιοχές (συνήθως πολύ μακρινές) και εμφανίζονται στην Ελλάδα τυχαία και ακανόνιστα.

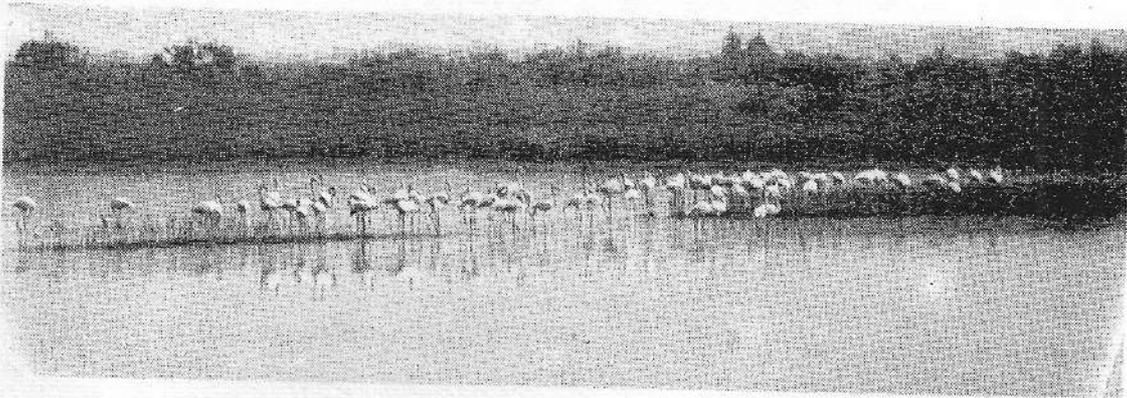
Η Ελλάδα είναι, από ορνιθολογική άποψη, ιδιαίτερα σημαντική σε Με-

σογειακό αλλά και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, για τέσσερις κυρίως λόγους.

α) Είναι χώρος φωλιάσματος πολλών ειδών, αρκετά από τα οποία είναι πλέον σπάνια και απειλούνται με εξαφάνιση. Σ' αυτή την κατηγορία ανήκουν κυρίως τα αρπακτικά και ορισμένα θαλασσοπούλια, υδρόβια και παρυδάτια. Στην Ελλάδα φωλιάζουν, σημαντικοί, σε σχέση με άλλες χώρες της ΕΟΚ, πληθυσμοί ειδών, όπως ο Αρτέμης (λίγες χιλιάδες ζεύγάρια), ο Κρυπτοτσικνιάς (1200 ζευγ.), η Χαλκόκοτα (250 ζευγ.), η Λαγγόνα (250 ζευγ.), ο Ροδοπελεκάνος (110 ζευγ.), ο Αργυροπελεκάνος (155 ζευγ.), ο Θαλασσαετός (2-3 ζευγ.), ο Γυπαετός (30 ζευγ.), ο Μαυρόγυπας (10-15 ζευγ.), το Όρνιο (400 ζευγ.), η Αετογερακίνα (60 ζευγ.), ο Κραυγαετός (50 ζευγ.), ο Βασιλαετός (5-10 ζευγ.), ο Μαυροκέφαλος γλάρος (5.000 ζευγ.) κ.λπ.

Μερικά είδη που φωλιάζουν στη χώρα μας δεν φωλιάζουν πουθενά αλλού στον Ευρωπαϊκό χώρο, όπως π.χ. ο Αμμοπετρόκλης, ο Τουρκοτσοπανάκος και το Σμυρνοτσιχλονο. Άλλα πάλι φωλιάζουν και σε γειτονικές χώρες, ο ελληνικός όμως πληθυσμός τους είναι μεγαλύτερος ή εξίσου σημαντικός με αυτόν των άλλων χωρών. Σ' αυτή την κατηγο-

7

ρια ανήκουν είδη όπως η Καστανόχηνα, ο Μαυροπετρίτης, ο Αιγαιόγλαρος, ο Καλαμοκανάς, ο Μπούφος, η Βαλκανοτσικλιτάρη, ο Μουστακοτσιροβάκος κ.λπ.

β) Εδώ ξεχειμωνιάζει ένας μεγάλος πληθυσμός πουλιών, που προέρχεται κυρίως από την Ευρωπαϊκή Ρωσία και τη Σκανδιναβία. Τα περισσότερα είδη αυτής της κατηγορίας είναι στρουθιομορφα, (κυρίως τσίχλες), ερωδιοί, γλάροι και παρυδάτια. Ιδιαίτερα όμως αξιόλογη είναι η παρουσία, κατά τους χειμωνιάτικους μήνες, στους ελληνικούς υγρότοπους χιλιάδων χηνοπαπιών, που αποτελούν σημαντικό τμήμα του πληθυσμού που ονομάζεται Ποντομεσογειακός.

Τους μεγαλύτερους πληθυσμούς συγκεντρώνουν σήμερα ο Αμβρακικός, όπου κατά μέσο όρο ξεχειμωνιάζουν 100.000 πάπιες, και το Δέλ-

τα του Έβρου, με 70.000-80.000.

Σημαντικούς πληθυσμούς χηνοπαπιών αλλά και ερωδιών, κορμοράνων και άλλων υδρόβιων πουλιών, προσελκύουν επίσης οι υγρότοποι της Κεντρικής Θράκης (Πόρτο Λάγος, Μητρικού), η Κερκίνη, οι λίμνες Κορώνεια και Βόλβη, το Μεσολόγγι κ.λπ.

Τέλος, η Ελλάδα αποτελεί έναν από τους ελάχιστους χώρους στην Ευρώπη όπου ξεχειμωνιάζουν, έστω και σε πολύ μικρούς αριθμούς, σπάνια είδη όπως η Νανόχηνα, η Κοκκινόχηνα, το Στεπογέρακο και η Λεπτομύτα, είδος που απειλείται με εξαφάνιση σε παγκόσμια κλίμακα.

γ) Λόγω της γεωγραφικής της θέσης η Ελλάδα είναι ζωτικό σημείο συγκέντρωσης πολλών μεταναστευτικών πουλιών κατά τις μετακινήσεις τους πάνω από την Ανατολική Μεσόγειο, από και προς την Αφρική. Έτσι, η χώρα μας λειτουργεί σαν «διάδρομος» μετανάστευσης για σημαντικούς πληθυσμούς πουλιών από την Ανατολική κυρίως Ευρώπη, την άνοιξη και το φθινόπωρο.

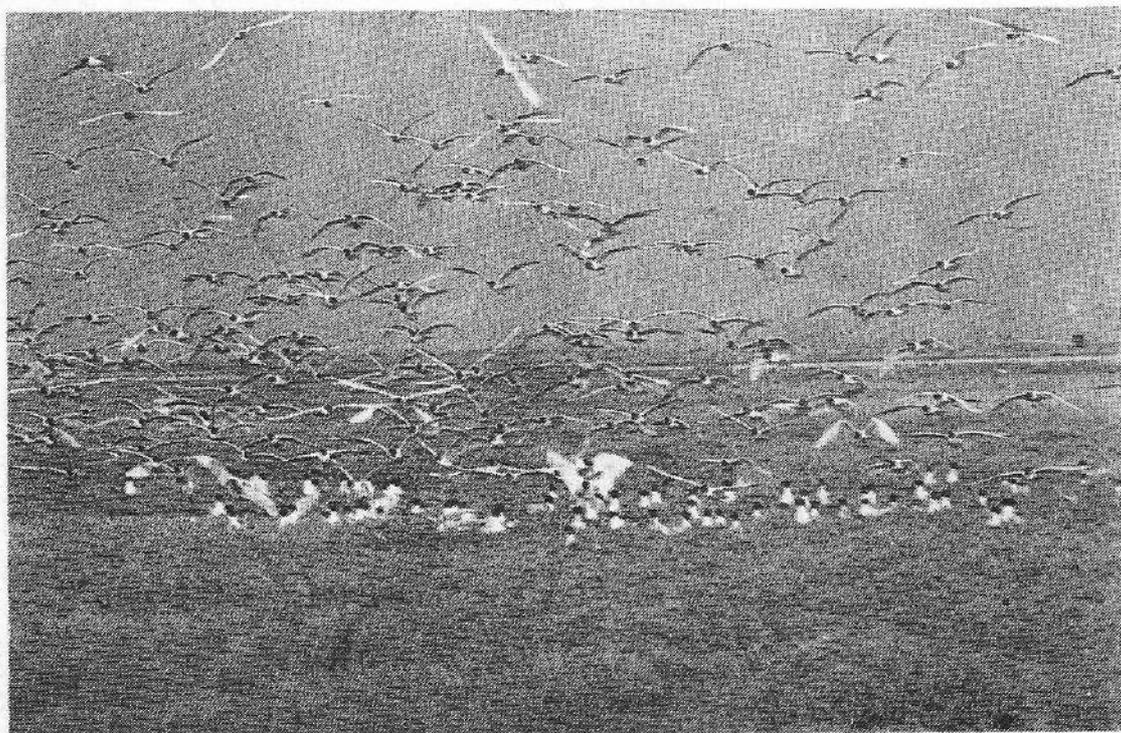
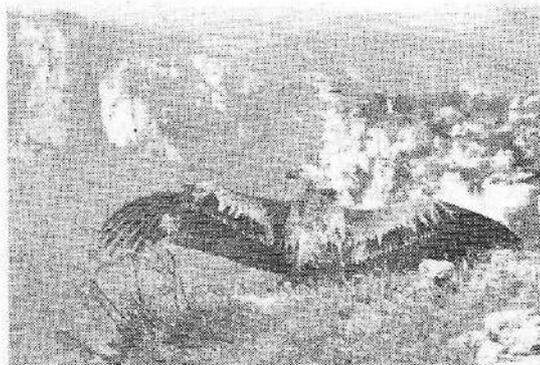
Η μετανάστευση των πουλιών πάνω από την Ελλάδα (με τα αμέτρητα νησιά, ακρωτήρια, οροσειρές κ.λπ.), δεν είναι ακόμα καλά μελετημένη. Σε

πολύ γενικές γραμμές, πάντως, θα λέγαμε ότι την άνοιξη περνάνε από την Ελλάδα λιγότερα είδη με πιο εμφανείς τις μετακινήσεις τους, ενώ το φθινόπωρο τα είδη και οι πληθυσμοί είναι περισσότερα, αλλά η μετανάστευσή τους είναι πιο διάσπαρτη και λιγότερο εμφανής.

δ) Η άλλη ιδιαιτερότητα της χώρας μας έχει επίσης σχέση με τη γεωγραφική της θέση. Λόγω της γειτνίασής της με την Τουρκία αλλά και τα Βορειοανατολικά Βαλκάνια, η Ελλάδα έχει μεγάλο ποσοστό εμφάνισης πουλιών που με κανονικές συνθήκες δεν απαντώνται στην υπόλοιπη Ευρώπη, αφού η κύρια κατανομή τους είναι Ασιατική ή Σιβηρική. Μερικά από τα είδη της κατηγορίας αυτής είναι ο Στεπαετός, ο Χλαμυδόγαλος, ο Νυφογερανός, ο Ψαρόγλαρος, το Φοινικοπερίστερο, το Τρυγονοπερίστερο, ο Κηρύλος, το Σμυρ-

νοπούλι, η Ασπρόπτερη Γαλιάντρα, η Χρυσότσιχλα, το Αγιοπούλι, το Πευκοσίχλονο, κ.ά.

Δυστυχώς, επειδή στη χώρα μας δεν υπάρχουν ακόμα πολλοί παρατηρητές πουλιών, μεγάλος αριθμός ειδών αυτής της κατηγορίας περνάει απαρατήρητος. Άλλωστε η εμφάνισή τους είναι ακανόνιστη ή τυχαία, σε χώρους που δεν μπορούν να προβλεφθούν εκ των προτέρων.

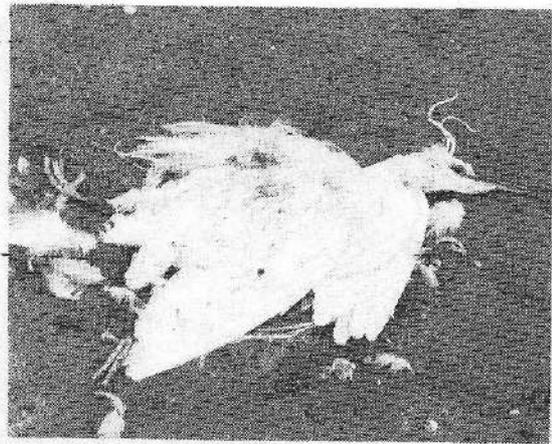
απειλές

Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερα είδη πουλιών χάνονται ή κινδυνεύουν να χαθούν για πάντα. Η μείωση αυτή δεν είναι φυσική και οφείλεται κυρίως σε ανθρώπινες δραστηριότητες που επιφέρουν πολύ σοβαρές αλλοιώσεις στο φυσικό περιβάλλον. Οι κυριότερες από αυτές είναι:

- η καταστροφή των βιοτόπων (αποξηράνσεις υγροτόπων, κοπή φυσικών δασών, αλλαγές στη χρήση γης με εκχερσώσεις, εντατικοποίηση των καλλιεργειών, διάνοιξη δρόμων στα βουνά, πυρκαγιές)
- η αυξανόμενη χρήση φυτοφαρμάκων και εντομοκτόνων
- το εντατικό και παράνομο κυνήγι, η ταρίχευση, το εμπόριο
- η σύλληψη πουλιών με δίχτυα ή άλλες παγίδες όπως οι ξώβεργες
- ο ανεξέλεγκτος τουρισμός
- η ενόχληση κατά την περίοδο της αναπαραγωγής.

Πουλιά που στο παρελθόν φώλιαζαν στην Ελλάδα όπως ο Γερανός και η Ωτίδα, παρατηρούνται πια μόνο το χειμώνα ή την περίοδο της μετανάστευσης. Άλλα όπως ο Φραγκολίνος και η Σουλτανοπουλάδα, έχουν εξαφανιστεί τελείως.

Σήμερα, αρκετά από τα είδη που υπάρχουν στη χώρα μας και απειλούνται άμεσα με εξαφάνιση, είναι σπάνια ή κινδυνεύουν ήδη να χαθούν και από την υπόλοιπη Ευρώπη. Ενδεικτικά αναφέρουμε τον Αργυροπελεκάνο, το Ροδοπελεκάνο, την Πλαταλέα, τη Χαλκόκοτα, την Καστανόχηνα, το Θαλασσαετό, το Βα-

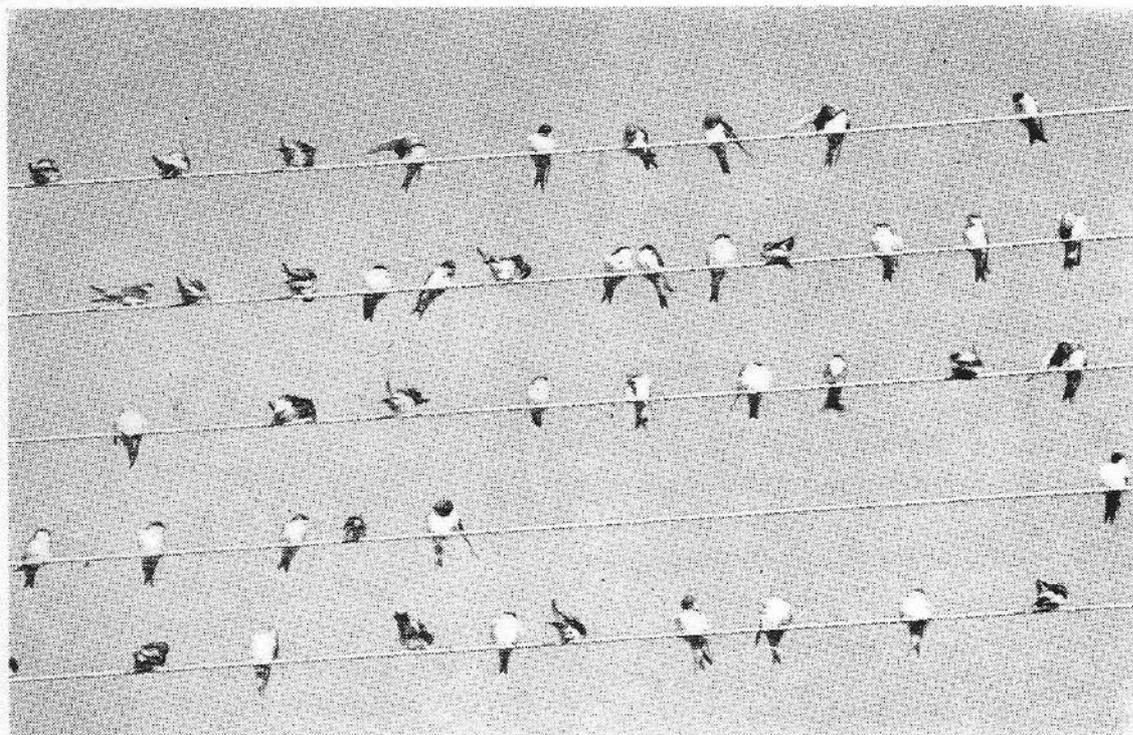

10

σιλαετό, το Μαυρόγυπα, την Αγκαθοκαλημάννα, τη Χαμωτίδα.

Δύστυχως, η ριζική αντιμετώπιση των κινδύνων που απειλούν τα πουλιά, έρχεται σε αντίθεση με τη λογική της Ανάπτυξης, που αντιμετωπίζει το περιβάλλον σαν άθροισμα φυσικών πόρων. Έτσι οι βιότοποι θυσιάζονται στο όνομα της εκβιομηχάνισης και του εκσυγχρονισμού της γεωργίας, τα φυτοφάρμακα γίνονται όλο και πιο απαραίτητα, όσο η γεωργική παραγωγή πρέπει να τροφοδοτεί τα συνεχώς διογκούμενα αστικά κέντρα, ενώ το κυνήγι από μέσο διατροφής, μετατρέπεται σε μέσο εκτόνωσης του σύγχρονου ανθρώπου.

Θα πρέπει όμως, πάντα, να θυμόμαστε, ότι όταν ένα είδος χάνεται, η οικολογική ισορροπία διαταράσσεται. Το γεγονός αυτό έχει σοβαρές και πολύ συχνά, απρόβλεπτες συνέπειες, όχι μόνο για το φυσικό περιβάλλον, αλλά και για τον άνθρωπο που είναι αναπόσπαστο μέρος της Φύσης.

11

Φωτογραφίες: **1** Χαράδρα Αίου - προς «Μύγα» (Γ. Μερτζάνης), **2** Σίφνος (Μ. Γκαίτλιχ), **3** Οι λιμνοθάλασσες Λογαρού και Τσουκαλιό στον Αμβρακικό Κόλπο (Γ. Χανδρινός), **4** Πιέρια (Μ. Γκαίτλιχ), **5** Φυλλοσκόπος (Μ. Μαλακού), **6** Λαγγόνες (Μ. Γκαίτλιχ), **7** Φοινικό-πτερα (Χ. Πάντσογλου), **8** Όρνιο (J.-F. & M. Terrasse), **9** Μαυροκέφαλοι γλάροι στην Αλυκή Κίτρους (Γ. Χανδρινός), **10** Πυροβολημένος ερωδιός στο Φανάρι κοντά στην Ξάνθη (Χ. Πάντσογλου), **11** Χελιδόνια (Μ. Γκαίτλιχ).

Φωτογραφία εξωφύλλου: Σ. Μπουρδάκης

Κείμενο: Γ. Χανδρινός

Όποιος ενδιαφέρεται για περισσότερες πληροφορίες για τα πουλιά της Ελλάδας, μπορεί να απευθυνθεί στην:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

Τ.Θ. 64052, 15701 Ζωγράφου

τηλ. (01) 52.25.506

Το φυλλάδιο αυτό τυπώθηκε τον Μάιο του 1987 με την οικονομική συνεισφορά της ΕΟΚ.